

ШЕКСПІРОВІ СОНЕТИ

Переклади Святослава Гординського

66

Я кличу смерть, нестерпне вже буття,
Коли достоїнство на жебрах стріну,
І орденом оздоблене сміття,
І справжню вірність, продану злочинно.

І почесть на негідному чолі,
І честь дівочу, стоптану жорстоко,
І досконалість, віддану хулі,
І силу, що кульгає з кожним кроком,

І слово, що йому заткали рот,
І дурноту, що учить, безталанна,
І правду, вивернену назворот,
І доброту на службі в злого пана:

Огірчений усім, я б геть пішов,
Та як лишу тебе, мою любов?

106

Коли в літописах прадавніх днів
Читаю опис постатей античних
І строфи, де краса складає спів
На славу пань і лицарів величних,

Тоді, задивлений у ту красу,
У руки, ноги, губи, очі, брови,
Я бачу, що пером того часу
Я змалював би вигляд твій чудовий.

Та їх хвала лиш провіщала твір
Майбутнього — твій образ пребагатий,
І хоч вони пророчий мали зір,
А все ж тебе не вміли б освітати:

В нас очі є для подиву тепер,
Та для хвали — язик у нас завмер.

XXI

Не буду я, подібно до тих муз,
Які вславляють вигадані чари
І кличуть небеса у свій союз,
Вдивлятися у зорі понад хмари,

Аби з легкої й щедрої руки
Вдягати їх без жодної причини
У діянти й сонячні квітки,
І в сяйво місяця, й розкішні крини.

О, дай мені лиш правду проректи
І вір: любов моя насправді гарна,
Як діти в нььки, та не як світи,
Що їх блакить тримає понадхмарна:

Я не розхвалюю Твою красу,
Бо я її на продаж не несу.

LXXIII

В мені той час тобі припало зріти,
Коли назустріч холоду й вітрам
Листки проріджені здіймають віти
Із хорами, де був пташиний храм.

В мені ти смерк тії побачиш днини,
Що з сонцем клонячи лице бліде,
В мертвотну ніч спадає щохвилини,
Яка на все печать свою кладе.

В мені побачиш ти вогню шарлати,
Що попіл юні власної зігрів,
Немов на ложі, де йому конати,
Його з'їдає те, чим він міцнів.

І цим твоє пробудиться кохання,
Щоб стати ще вірнішим на прощання.

CVI

Коли я в хроніці минулих днів
Знайду слова про вроду полум'яні,
Де й вірш красою від краси яснів,
Як славив лицаря чи гарну пані,

Тоді з тих творів, що найбільш вдались
Малюнком рук і ніг, очей і лоба,
Я бачу, що й майстрам старим колись
Твоя щораз ввижалася подоба.

Тож слава їхня мала на меті
Про твій до нас прихід оповістити,
Але, не бачивши тебе в житті,
Їм тяжко образ твій було створити.

А нам тепер, щоб славити твій шлях,
Бракує слів, не подиву в очах.

CXXXVII

Сліпа любове, сприт очей моїх
Вздівати зрима їм не служить більше!
З-поміж появ краси на світі всіх
Вони найкраще мають за найгірше.

Коли нестямні очі без пуття
Причалюють, де ждані всі вітрила,
Чом ти моє свідоме почуття,
Мов гаком до обману причепила?

Чом я терплю, що з прав моїх отак,
Як я, втішаються і другі люди?
Чи зр мій, мов надій моїх батрак,
Чіпляє правду на обличчя злуди?

Хоч правди прагну я й про неї сню,
Та, помиляючись, хворію на брехню.

СХХХVIII

Коли любов клянеться всім для мене,
Вона дарує лиш обман мені
І думає, що я дитя невчене,
Яке не знає тонкощів брехні.

Але словам її постійній зливі
Про вік мій, ніби юний, тішусь я,
Вславляючи уста її фальшиві,
Бо в нас неправда в кожного своя.

Та чом, однак, їй не розкрити серця,
Чом я мовчу про те, який мій вік?
Бо все в любові нам лише здається,
А для старих байдужий років лік.

І так ми любимося — я із нею,
Вона ж зі мною, вкрившися брехнею.

СХХХIX

О, не проси пробачення за біль,
Що зрадою мені ти причинила;
Не поглядом, а словом бий у ціль,
І хай спішить його смертельна сила.

Скажи, що любиш іншого, та все ж
Ти при мені свій зір не зводь на нього:
Любови вістря ти мене проткнеш,
Не вдаючися й до підступства злого!

Та я пробачу: певна ж бо любов,
Що зір її мій ворог найлютіший,
І через те його звертає знов
На іншого — мовляв, хай гине інший.

Але й мені тепер кінець близький,
Тож краще зором ти мене добий!

3

Себе самого в дзеркалі розглянь —
Чи не пора свій образ повторити?
Бо, не зробивши цього без вагань,
Ти осамотиш жінку — матір світу.
Чи є бодай одна між юних дів,
Що матір'ю твоїх дітей не стане?
І де той муж, який би не хотів
Потомство привітати довгождане?
В тобі твоєї матері весна
Знайшла свій другий, повний цвітом май,
І ти, чий волос вкрила сивина,
Весну свою в нащадках пізнавай.
Хто ж по собі не хоче кинуть слід,
Той, вмерши сам, припинить і свій рід.

19

Час — ти акула. Ти ковтаєш всіх,
Ти тупиш кігті тигрів і пантер,
Рвеш зуби левам з їх пащек страшних
І Феніксу в огні готуєш смерть.
Смути, бентеж і весели цей світ!
Міняй години втіхи та журби!
Виконуй все, що виконати слід,
Лише одної речі не роби:
Рис мого друга милого не стар!
Не морщ його прекрасного лиця!
Хай збереже красу свою і чар
І смертного не відає кінця!
Коли ж глухий до цих благань твій біг,
Хай рими збережуть його в живих!

1

З найкращих творів бажаний нам витвір,
Щоб ліпоти трояндний вид не вмер,
Коли ж бо Час те, що дозріло, витер,
Тендітним спадком — спогад відтепер;
Та ти ж, заручен з власним ясным зором,
Той світложар — твоїм живим пальним,
Ти твориш голод — щерти перебором,
Жорстокий ворог сам скарбам своїм;
Окраса світу нині в свіжім зрості,
Ти, що звістуєш вешньовбрану рань,
Себе сховав ти десь у власній брості
І, ніжний скнаро, тратиш — без даянь:
 Пожалься ж світу, бо з'їсте неситі —
 Ти з гробом — те, що мало б жити в світі.

26

Мого кохання пане, в честь чию
Мене обов'язок підданства в'яже,
Тобі писемну вістку шлю мою,
Яка мій довг — не довгий розум — вкаже:
Такий великий довг, що дотеп мій
Його лиш бідно з'явить з браку слова,
Та все ж, надюсь, в думки добрострій
Вдягти його душа твоя готова;
Аж мого руху провідна зоря
Мене покаже в гарнім виднозорі
І шати дасть коханням злидаря,
Щоб звартнівсь я в твоїм зичливім зорі:
 Тоді то й похвалюсь моїм чуттям,
 А доти ум для проб твоїх не дам.

8

Ти — музика, але чому так сумно
Ти музики стрічаєш кожен звук?
Чому сумне ти любиш так безумно,
Знаходиш радість серед вічних мук?
Коли акорди тихих звуків ніжно
До вух твоїх летять в одній сім'ї,
Вони лише нагадують безгрішно
Про самоти похмурі дні твої.
Послухай, як дзвенять прекрасно струни
В співзвуччі дружнім, коли хтось торкне, —
Співає мов дитя з батьками юне,
І всі співають любо, мов одне.
Той спів, що злився в музику єдину,
Говорить: самота веде тебе до згину.

11

Зв'янеш хутко так же, як і зріс,
І знов зростеш в залишенім створінні,
І свіжу кров, яку йому приніс,
Назвеш своєю в тихому старінні.
У цьому зміст і мудрости, й краси,
Немає тут ні смерти, ні страхіття.
Якби не це — спинились би часи
І світ би вимер в шосте десятиліття.
Хай гинуть всі безликі, мов імла,
Кого природа не дала для плоду.
Поглянь, кому дари вона дала, —
Ти мусиш дар свій повернути — вроду.
Ти — знак природи, ти — печать її,
Лишити мусиш віддруки свої.

18

Чи порівняю із липневим днем
Тебе, що в ласках стриманіша й краща?
Погідне літо промине мигцем,
Оквіття рож вітрів поглине паща.

Буває, неба око так пече,
Що полиняє золото на хмарі.
Краса красу долає гаряче
В природи змінах, відданих загарі.

Твоє ж відвічне літо не зв'ялить
Ніде й нічим, — воно в тобі яскріє,
Не стане смерть у затінок манить
Тебе, як здійсниш ти останню мрію.

Допоки дише людство, бачить зір, —
Тобі життя даватимуть без мір.

46

Мій зір і серце — в пристрасній війні:
Жадає кожне повновладно мати
Твою увагу й погляди сяйні,
Щоб ними жити й довго раювати.

Говорить серце — в ньому ти живеш,
До нього зовсім око не сягає.
Та присягається мій зір без меж —
В його обладу ти ввійшла докраю.

Присягли вирок винесли твердий,
Думки скріпивши правосуддям сили.
Щоб серце й зір не відали біди,
Обох їх чесно й мудро помирили:

Моему оку — зовнішня краса,
А серцю — серця схована яса.

Не плач за мною, як скінчу свій вік.
 Мене забудь, коли жалоба дзвону
 Звістить світам, що я назавжди втік
 Від підлих днів — на підлі черви скону.

Забудь, читаючи, мої слова.
 Я в тебе так закоханий надхненно,
 Що хай твоя чудова голова
 Не знає жалю в споминах про мене.

Коли мій вірш бере рука твоя,
 В цей час я тлію під вагою плити;
 Не повторяй моє мале ім'я,
 З моїм буттям твоєї любові гнити

Дозволь, благаю, щоб розважний світ
 Не кпив на нас відгомонілих літ.

Малий Амур недбало задрімав,
 Поклавши збоку смолоскип любови.
 І нагло німфи, що клялись між трав
 Нести незайманість, лишили схови.

Взяла невинна чарівний вогонь,
 Що грів серця схвильовані мільйонам.
 Та спав пустун, стомившись від погонь,
 Беззбройним сном під полум'ям червоним.

Вона вмочила в крижаний ручай
 Вогонь кохання, що палав квітчасто.
 Мужі знаходили хворобі край
 У тій воді; хоч я й купався часто,

Тепливши тілом зимне джерело, —
 Воно любов гасити не могло.

23

Немов невідготовлений актор,
що у страху виходить поза ролю,
чи той шаленець, що зірвався з шор,
де надмір почуттів дасть серцю волю, —

так я, в страху за себе, і забув
готову церемонію кохання
та й силу почуттів моїх пригнув
перезаряд від мого залицяння.

То ж хай мої книжки всю красномовність,
всі почування мовчазного серця,
що від кохання втратило тактовність,
розкажуть більше, ніж язик дотерся.

Учись читати про мовчазне кохання:
очима чути — дотеп відчування.

130

Моєї пані очі — не як сонце;
від губ її червоний більш кораль.
Як білий — сніг: груди в неї сіра чом це?
Як волос — дріт: то в неї звій спіраль.

Я бачив шовк троянд: червоний, білий;
не бачу рож цих на її щоках.
Парфумів запах більше мені милий,
ніж віддих, що димить в її устах.

Люблю, як розмовля вона, хоч знаю,
що музика дає ще кращий звук;
не бачив я богинь, як ходять в раю,
моєї ж пані хід — незграбний стук.

Та все ж незвичне це моє кохання,
споганене від фальшу порівняння.